

Verslag van de externe visiebijeenkomst van het SIOB

Woensdag 11 mei, 13.30u - 17.30u

Aanwezigen

- Harry Kramer: eigen adviesbureau, oud-directeur media, letteren en bibliotheken
 - Gerlien van Dalen: directeur Stichting Lezen
 - Erna Winters: directeur bibliotheek Kennemerwaard, bestuurslid Eblida.
 - Carin Klompen: directeur Centre Ceramique (Maastricht)
 - Ab de Vries: directeur VOB
 - Huub Leenen: directeur bibliotheek Spijkenisse, voorzitter commissie strategie & public affairs VOB
 - Chris Wiersma: directeur bibliotheek Almere, lid stuurgroep gemeenschappelijke infrastructuur, lid commissie strategie & public affairs VOB
 - Chris Groeneveld: (vervangend) programmamanager Maatschappelijke Verankering SIOB
-
- Moderator: Maurits van de Graaf, Pleiade Management & Consultancy
 - Verslag: Marjolein Oomes, programmamedewerker Onderzoek & Kennisdeling SIOB

1. Besproken punten m.b.t. de verhouding / rolverdeling SIOB - VOB (institutioneel vraagstuk)

- Men vraagt duidelijkheid over hoe het stuk van het SIOB zich **verhoudt tot de visie-activiteiten van de VOB.**
- Alle deelnemers bevelen aan dat **SIOB - VOB aansluiting** zoeken in hun activiteiten rondom visievorming.

2. Besproken punten m.b.t. de opzet / opbouw van de visie

- Er wordt gerefereerd aan het advies van de Raad voor Cultuur (hierna: RvC) waarin staat dat de maatschappelijke **functie van de bibliotheek herijkt** moet worden.
- Men is het eens dat als vertrekpunt voor de visie zou moeten zijn waar de **maatschappij behoefte** aan heeft en niet 'vermeende bibliotheekproblemen met bibliotheekoplossingen'. Ook moet niet te veel gedacht worden vanuit wat nu gedaan wordt, om niet het risico te lopen te blijven hangen bij oude idealen. Gekeken moet worden hoe dezelfde maatschappelijke functie in een andere tijd op een andere manier vervuld kan worden (uitgangspunt: wat gebeurt er en hoe verhoudt de bibliotheek zich daarbinnen?), echter daarbij moeten we ook durven 'hetzelfde' los te laten.
- Men is het eens met de **noodzaak van focus** in de visie: begin bij **dominante ontwikkelingen** en redeneer van daaruit terug naar de rol van de bibliotheek en hoe deze zich in deze ontwikkeling onderscheidt (de vergelijking wordt gemaakt met opkomst van de tablet als dominante ontwikkeling en doorbraak van het digitaal lezen als gevolg).

- Er wordt geopperd om **trendwatchers** in te schakelen voor de bibliotheken (om te helpen een stip op de horizon te formuleren). Ook kunnen een aantal **scenario's** of verkenningen worden uitgewerkt die uitgaan van een paar dominante ontwikkelingen of van nieuwe verschijningsvormen van de bibliotheek bijv. bibliotheek wel als concept, maar gebouw en fysieke plek loslaten of het scenario van alleen bibliotheken op scholen). → wat betekent dit voor de kernwaarden van de bib?
- Een visie op de **organisatie** van het stelsel(SIOB / VOB / etc.) moet pas volgen **na inhoud** (maatschappelijke functie).
- Tevens wordt de noodzaak aangekaart van het aangeven van zowel de **maatschappelijke** als de **economische waarde** van de bibliotheekfunctie (wat kost laaggeletterdheid de samenleving eigenlijk, wat levert de bib op op dit gebied → onderbouwing met onderzoeksgegevens) en het hierbij **methodisch** te werk gaan.
- Men is het eens dat de visie **geen verbeterplan** moet worden en dat het een ambitieuze stip op de horizon moet worden die aansprekend is en waarvan een grote groep (niet iedereen) zegt 'wij doen mee.'

3. Besproken punten m.b.t. de uitgangspunten in het startdocument

- *De bibliotheek is er om lacunes in de marktwerking op te lossen:* men is het hiermee niet eens. Dit zou betekenen dat de leenfunctie als het ware wordt weggegeven. Er wordt opgemerkt dat dit de bibliotheek kwetsbaar kan maken. Wel is erg belangrijk om de activiteiten te relateren aan de maatschappelijke functie van de bibliotheek. 'De bibliotheek moet niet gezien worden als aanvullende voorziening op wat privaat niet wordt gedaan,' wordt gezegd.
- *Krachten bundelen:* hierover bestaand in de groep twijfels. De vraag of iets centraal of decentraal geregeld moet worden zal blijvend punt van aandacht (moeten) zijn. Belangrijk uitgangspunt is dat niet voor dezelfde situaties verschillende oplossingen worden bedacht.

4. Besproken punten m.b.t. Lezen

- Men vindt het belangrijk dat in de doelstellingen) **helder wordt geformuleerd wat onder lezen wordt verstaan** (technisch, cultureel, multimediaal, etc.)
- Gepleit wordt voor een **integraal geletterdheidsbeleid** waarin is vastgelegd hoe de doorgaande leeslijn er uitziet, wie er wel/niet wordt bereikt, wat er nog gedaan moet worden en door wie. Gedefinieerd zou moeten worden welk leesniveau we vinden dat mensen in verschillende stadia in hun leven zouden moeten hebben en wat de rol van de bibliotheek daarbij is.
- Het is daarbij belangrijk om breder te denken dan nu wordt gedaan: meer **synergie** en minder financiering uit allemaal verschillende 'potjes' / beleidsterreinen.
- Deze rol van de bibliotheek wordt gezien als tweeledig: **educatief** (focus op leesbevordering en onderwijs) en bieden van **leesplezier**.
- De noodzaak van **deskundigheid** op het gebied van leesadvies en adviseren op maat (met name in het onderwijs) wordt benadrukt.
- Er wordt gediscussieerd over de mogelijkheid dat bibliotheken een **regierol** krijgen/pakken op **leesbevorderingsbeleid**. Op sommige plekken blijkt dit al het geval te zijn, maar dit is wel redelijk uniek. De meeste deelnemers vinden dat bibliotheken inderdaad deze rol zouden moeten hebben (/pakken). Dit zou volgens hen ook een goede legitimering zijn van de functie van de bib. Er worden echter

ook twijfels geuit, omdat het onderwijs uiteindelijk zelf degene is die de regie in handen heeft. De rol van de bibliotheek is daarbij juist meer faciliterend (in het toegankelijk maken van lezen en het aanbieden van een inspirerende omgeving). Er zou dan ook een **ambitieniveau geformuleerd** moeten worden aangaande de rol van bibliotheken op het gebied van leesbevordering en de formele voorwaarden die waarvan sprake is.

- Daarbij, wordt aangekaart, dient ook rekening gehouden te worden met het verschil tussen samenwerken en het aanbieden van een dienstverlening (**marktwerking**). Het moet ene school ook wat waard zijn om bepaalde diensten van de bibliotheek af te nemen en hier dus ook voor willen betalen.
- Op het gebied van leesbevordering wordt momenteel een doorgaande leeslijn aangeboden, echter voor **sommige groepen** is amper of zelfs helemaal **geen** sprake van een **structurele aanpak**.
- Volgens de deelnemers zou het SIOB zich bezig kunnen houden met het afstemmen van de veelheid van diensten aan verschillende groepen. Voor elke doelgroep zou idealiter 1 programma moeten zijn. Deze **uniformiteit** zou ook meer gewicht bieden richting het onderwijs.
- Benadrukt wordt dat het belangrijk is om het **onderwijs en het boekenvak meer te betrekken als partners ipv concurrenten** (echter men verwacht dat dit m.b.t. het onderwijs een taaie route zal zijn).
- Gesproken is over het positioneren van **lezen als maatschappelijk noodzakelijk fenomeen**:
 - o Leesmotivatie en leesplezier zijn een voorwaarde of middel voor een hoger doel: taalvaardigheid (en voorkomen van achterstanden)
 - o geopperd wordt dat de ob-branche eenzelfde **slogan** zou kunnen gebruiken als 30 min bewegen per dag (15 minuten lezen per dag).

5. Besproken punten m.b.t. Leren

- De bib zou op het gebied van leven lang leren een **unieke rol** kunnen spelen, ook voor volwassenen
- Deze rol kenmerkt zich wel vooral door **faciliteren**. In de visie zou geformuleerd moeten worden in welke mate dit actief / passief wordt gedaan.
- Wat doet de bibliotheek op dit gebied (breder dan zelfstudie):
 - o Aanbieden **collectie** → gelegenheid voor mensen om zichzelf te ontwikkelen en de eigen koers te bepalen
 - o Faciliteren **studieplek** (zzp / studenten)
 - o Aanbieden **cursussen** (echter hoort dat bij de bib?)
- Er wordt opgemerkt dat er **meer focus** moet komen op de doelgroep **vmbo**
- W.b.t. **mediawijsheid** is men het eens dat dit een tijdelijk verschijnsel zal zijn. Echter het aspect van kritisch consumeren van informatie is blijvend (maar dit hoort volgens de deelnemers thuis in het onderwijs).
- Over de rol van bibliotheken op het gebied van **arbeid & inkomen** wordt kort gesproken. De rol op dit vlak is vooral perifeer, omdat hiervoor reeds veel voorzieningen zijn. De meningen verschillen echter over of dit thema een bibliotheektaak is. De bibliotheek zou hier een rol kunnen pakken als de gemeente daarom vraagt, maar moet uitkijken dat activiteiten op dit gebied niet wegdrijven van de core business en de geloofwaardigheid. (opdrachtnemerschap, maar alleen dingen doen die dicht bij de kerntaken van de bib liggen).

- Gesproken wordt over de behoeftepiramide van bibliotheek waarover in het Bibliotheekblad een artikel is verschenen (zie figuur hieronder).

6. Besproken punten m.b.t. informeren

- De dekking van **WSF-bibliotheken** wordt steeds groter doordat de collectie van andere organisaties die interessant zijn voor bibliotheken worden opengesteld.
- Steeds minder WSF-bibliotheken krijgen echter geld van de provincie.
- Gesproken wordt over de **veroudering van kennis** van het personeel als gevolg van de veroudering van het personeelsbestand, gebrek aan mobiliteit en rationalisering van processen. Tegelijkertijd wordt op deze kennis ook in steeds mindere mate een beroep gedaan. (Maar: 'het bieden van toegevoegde waarde bij een bezoek aan de bibliotheek (in de vorm van deskundig personeel) ben je verplicht aan de burger').
-
- De rol van bibliotheekmedewerkers wordt omschreven als tweeledig (**nader uitwerken**):
 - o Personaliseren
 - o Personificeren (persoonlijke tips)
- Vooral in de dienstverlening aan het onderwijs blijft inhoudelijke kennis een noodzaak omdat men nog in direct contact staat met leerlingen om hen te attenderen op wat ze leuk zouden vinden.